

Dårlige tyskkunnskaper hemmer

Mens Norge søker mot EF, synker skolens nivå for tysk og fransk.

NILS MORTEN UDGAARD

Siden 1970-årene har nivået i tyskkunnskaper i Norge sunket drastisk, og nedgangen fortsetter. Det fremgår av en rapport som nylig ble presentert på et seminar i Oslo, arrangert av «Europa-programmet for forskning og kompetanseoppbygging». Også fransk rammes av den svake stilling som fremmedsprog nummer to – etter engelsk – har fått i norsk skole.

Som valgfag gir skolen «null belønning» for innsats for disse språkene. «Elevene kan velge om de vil ha karakter eller ikke. Interessen blir borte hos alle; fra grunnskolen har jeg motatt tysk-elever som ikke har gjort annet enn å se Derrick-videoer i timene»,

forteller en tysklærer i den videregående skolen.

Bærebjelke

På seminaret gikk universitetsrektor Inge Lønning hardt ut mot skolepolitikernes linje i sprogundervisningen, også for norsk, og mente at vi trenger en betydelig omlegging og et vesentlig høyere ambisjonsnivå for fremmedsprogene. – Det er meningsløst å definere sprog utelukkende som et instrument. Vi har rett og slett oversett at morsmålet bare kan læres inn hvis det også skjer i en kulturell sammenheng, hvor sproget på en måte er en bærebjelke i en totalitet. Jeg kjenner ikke noe annet europeisk land som i sin morsmålsopplæring så konsekvent misligholder den litterære arv som Norge gjør, sa Lønning.

Han kom med et hjertesukk og en liten provokasjon og spurte hvordan det er mulig å drive å indoktrinere unge mennesker i 12 år med et fag som norsk

med høyt timetall... og etter de 12 årene er forsvinnende få i stand til tilnærmet å mestre sitt morsmål, skriftlig og muntlig. Dette skjer uten at vi går inn i det grunnleggende spørsmål om hva som er kapittalt mislykket i dette prosjektet, sa han.

Lønning mente at et av svarene er en total mangel på integrasjon mellom morsmåls- og fremmedsprogopplæring. Her ville en betydelig sterkere satsing på tysk gi ganske høy gevinst, fordi det er nå engang et faktum at norsk og tysk er forgreninger av det samme sprog. De står hverandre vesentlig nærmere som sprog enn norsk og engelsk gjør, sa han.

– Sprog og kultur henger intimt sammen; sproglig kompetanse er et generelt fenomen hos det enkelte individ, og derfor er det ingen interessenmotsetning mellom morsmåls- og fremmedsprogopplæring, fremholdt Lønning. Han advarte mot vedtaket om å senke krav til fremmedsprog yt-

terligere, bl.a. ved opptak til universitetet. I et lite land som Norge trenger vi to fremmedsprog, og et realistisk mål må være at elevene er fullt ut operative i ett sprog og at de har lært tilstrekkelig i et annet til at de kan fortsette en læreprosess og også bli operative der etterhvert, mente han.

Synkende etterspørsel

Rapporten for Europa-programmet, «Behov for tysk?», er utarbeidet av journalist Godrun Gaarder og gir en samlet oversikt over tysksprogets stilling i Norge. Den viser at etter at tysk ble valgfag i skolen i 1976, har tilbakegangen vært stor. Lønning vedgikk at også universitetet i dette faget står langt svakere enn på 70-tallet; han talte om en «ond sirkel», fordi etterspørselen etter tysk-utdannelse på universitetsnivå har vært synkende.

Men det er også klart at tysk er det viktigste fremmedsprog i Norge etter engelsk. En undersøkelse i

eksportbedrifter i Møre og Romsdal viste f.eks. at engelsk var mest brukt, 64 prosent, fulgt av tysk med 24 prosent og med 12 prosent for alle andre fremmedsprog. Ved Historisk Institutt, som skal føre norske studenter og lærere inn i vår tids historie, måtte vi på slutten av 70-tallet ta ut tysk faglitteratur, på grunn av manglende sprogkunnskaper, sier den faglige leder Håkon Hovland. Det betyr blant annet at en særdeles omfattende forskning på tysk omkring nazismen og Det tredje rike går norske studenter hus fordi!

Også medieforskeren professor Helge Rønning ser et stort problem ved at norske forskere hindres i å følge med i europeisk mediaforskning, fordi den hovedsakelig publiseres på tysk. Studentene må bruke amerikanske eksempler.

Tyskland viktigere

Professor i idéhistorie Trond Berg Eriksen, mener at «det faktiske kulturfel-

lesskapet med Tyskland er sterkere enn noensinne, men bevisstheten om dette slektskapet er ikke utbredt der hvor den sproglige interaksjon mangler... Den som vet litt, vil vite mer. Den som ikke vet noe, vil også avvise tilbudene om å vite noe. Faglitteratur og høyskoleundervisning i Tyskland gir det bredeste spekter av tilbud i Europa og er tilgjengelig med enkle språkkunnskaper».

Rapportens hovedbudskap er at mens normaliseringen i europeisk politikk igjen gjør Tyskland viktigere, øker Norge den sproglige avstanden. Eksporten fra fastlands-Norge gikk ifjor til og med ned, til tross for at det tyske markedet vokste kraftig. I rapporten foreslås en oppgradering av nummer-to-språkene, de må gi kompetanse i grunnskolen, etterutdannelsen av lærere utvides, elevutveksling koordineres bedre. Oslo har allerede sin språkopplæringsplan klar – og venter på grønt lys fra regjeringen.

197610